

BENCHMARK ÉÉN TEGEN EENZAAMHEID

OVERZICHTSRAPPORTAGE 2023

KLANT
AUTEUR(S)
DATUM

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Victor Hoornweg, Danique Lauritsen, Toufik Agaroud, Raphaël Wilson
30 november 2023

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Samenvatting benchmark	4
3	Uitkomsten benchmark	5
	3.1 Vragenlijst 2023	5
	3.2 Response rate hoger dan vorig jaar	5
	3.3 Actielijn 1: Signaleren en bespreekbaar maken	6
	3.4 Actielijn 2: Doorbreken en duurzaam aanpakken	7
	3.5 Pijler 1: Bestuurlijk commitment	8
	3.6 Pijler 2: Sterk netwerk	9
	3.7 Pijler 3: Betrek mensen, eenzamen zelf	10
	3.8 Pijler 4: Duurzame aanpak	12
	3.9 Pijler 5: Monitoring en evaluatie	12
	3.10 Uitdagingen en ondersteuningsbehoeften	13

---

1 Inleiding

Het actieprogramma *Eén tegen eenzaamheid* van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft als doel om eenzaamheid in Nederland te verminderen. Waar het actieprogramma zich in de vorige kabinetsperiode richtte op eenzaamheid onder 75-plussers, richt het zich in de vervolgaanpak 2022 - 2025 op eenzaamheid in het algemeen.

In 2023 telt Nederland 342 gemeenten, waarvan zo'n driekwart is aangesloten bij het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid. Van het ministerie van VWS ontvangen zij ondersteuning op basis van vijf inhoudelijke pijlers, een toolkit en adviseurs die gemeenten helpen om de aanpak van eenzaamheid vorm te geven.

In opdracht van het ministerie van VWS voert Significant Public sinds 2019 jaarlijks een benchmark uit om het lokale eenzaamheidsbeleid in kaart te brengen. De benchmarkresultaten zijn gebaseerd op een enquête onder gemeenten. Het ministerie krijgt via de benchmark een actueel overzicht van wat gemeenten over het hele land doen om eenzaamheid te verminderen en te voorkomen.

Een gemeente kan met de benchmark de eigen resultaten vergelijken ('benchmarken') met het gemeentelijke, provinciale en landelijk beeld. Op basis van de resultaten ontvangt iedere deelnemende gemeente een online eenzaamheidsmonitor en een samenvattende factsheet. Samen met adviseurs kunnen zij hiermee helder krijgen wat de gemeente doet én nog meer kan doen in de aanpak van eenzaamheid.

Dit jaar hebben 174 gemeenten meegedaan aan de benchmark (66% response rate). In deze rapportage bespreken wij de uitkomsten hiervan. De rapportage heeft enkel als doel om het eenzaamheidsbeleid in kaart te brengen en is er dus niet op gericht om het gemeentelijke beleid te beoordelen. Om die reden presenteren we uitsluitend

beschrijvende statistieken. Om de ontwikkeling ten opzichte van vorig jaar zuiver te meten, tonen we waar mogelijk ook de resultaten van gemeenten die zowel in 2022 als 2023 hebben deelgenomen aan de benchmark - dit zijn er 118.

Uit de benchmark blijkt dat gemeenten zich actief inzetten in de aanpak van eenzaamheid en dat zij veelvuldig gebruikmaken van de ondersteuning die door het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid wordt geboden. De samenvatting van de benchmarkresultaten wordt gegeven in hoofdstuk 2. Daarna volgt een gedetailleerde beschrijving van de resultaten in hoofdstuk 3.

---

2 Samenvatting en conclusies benchmark

De **eerste hoofdconclusie** uit de benchmark is dat gemeenten zich actief inzetten om eenzaamheid te verminderen. Dat zien we onder meer aan het aantal gemeenten dat een lokaal coalitie heeft opgezet (83%) en aan het aantal gemeenten dat eenzame mensen of hun vertegenwoordigers betreft in het eenzaamheidsbeleid (61%). De **tweede hoofdconclusie** is dat gemeenten veelvuldig gebruikmaken van de ondersteuning die vanuit het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid wordt geboden, zoals de adviseurs, toolkits en *best practices*. Het gebruik van verschillende toolkits is sinds vorig jaar toegenomen.

We vatten de resultaten van de benchmark nu samen aan de hand van de vijf pijlers van het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid.

Pijler 1. Bestuurlijk commitment

Het **bestuurlijk** commitment voor het thema eenzaamheid is iets verbeterd ten opzichte van vorig jaar. In 2023 heeft 37% van de gemeenten een wethouder die zich actief inzet voor de aanpak van eenzaamheid (was 34% in 2022) en heeft 18% van de gemeenten eenzaamheid geadresseerd in de gemeenteraad (was 12% in 2022). Qua bekostiging is het aantal gemeenten met een structureel budget voor eenzaamheid redelijk gelijk gebleven (34%). Anders dan vorig jaar is dat gemeenten sinds dit jaar gebruik kunnen maken van het steunpakket Specifieke Uitkering (SpUK) en dit wordt door 91% van de gemeenten gedaan.

Pijler 2. Creëer een sterk netwerk

In 2023 heeft 83% van de gemeenten een lokale coalitie (of netwerk) opgezet voor de aanpak van eenzaamheid en dat is vergelijkbaar aan 2022. 71% van de gemeenten heeft een kartrekker bij de coalitie aangewezen. Naast de gemeenten zelf spelen Zorg en Welzijnsorganisaties altijd een rol in de lokale coalitie. Ondernemers en de

financiële sector komen juist niet vaak in de coalitie voor. De helft van de gemeenten ziet het betrekken van ondernemers als een grote uitdaging.

Pijler 3. Betrek mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf

Volgens 71% van de gemeenten vormt het betrekken van mensen met eenzaamheid één van de grootste uitdagingen in het beleid. Toch worden bij 61% van de gemeenten eenzame mensen of hun vertegenwoordigers betrokken in het beleid om eenzaamheid te verminderen. Gemeenten hebben in hun beleid expliciet aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals 'ouderen' en 'mantelzorgers'. Voor andere doelgroepen – zoals de LHBTIQ+-doelgroep en mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) – geldt dat in mindere mate. Ten opzichte van vorig jaar is er een duidelijke stijging in het aantal gemeenten waarbij eenzaamheid ter sprake komt tijdens huisbezoeken aan 75-plussers.

Pijler 4. Een duurzame aanpak

Een zeer groot deel van de ondervraagde gemeenten (91%) geeft aan dat zij gebruikmaakt van best practices. Best practices die door ZonMw worden ondersteund zijn dit jaar in gebruik afgenomen. Aan de andere kant informeren gemeenten elkaar vaker over best practices dan vorig jaar. Het ministerie van VWS stelt ook adviseurs en toolkits beschikbaar in de aanpak van eenzaamheid. Toolkits die vorig jaar een lage bekendheid hadden zijn dit jaar in gebruik gestegen. 79% van de gemeenten maakt gebruik van de adviseurs Eén tegen eenzaamheid.

Pijler 5. Monitoring en evaluatie

Het aandeel gemeenten dat het eenzaamheidsbeleid monitort en evalueert was van 2019 naar 2020 flink gedaald, maar sinds die tijd neemt het aandeel weer langzaam toe. Dit blijkt ook als we kijken naar gemeenten die zowel in 2022 als in 2023 hebben deelgenomen aan de benchmark. 68% van de gemeenten evalueert en monitort het lokale eenzaamheidsbeleid.

3 Uitkomsten benchmark

Allereerst bespreken we de vragenlijst en de response rate van de enquête uit 2023. Vervolgens tonen we de resultaten per hoofdonderwerp van de benchmark.

3.1 Vragenlijst 2023

De enquête heeft de volgende hoofdonderwerpen:

Actielijn 1	Signaleren (en bespreekbaar maken)
Actielijn 2	Doorbreken en duurzaam aanpakken
Pijler 1	Bestuurlijk commitment
Pijler 2	Sterk netwerk
Pijler 3	Betrokkenheid
Pijler 4	Duurzame aanpak
Pijler 5	Monitoring en evaluatie

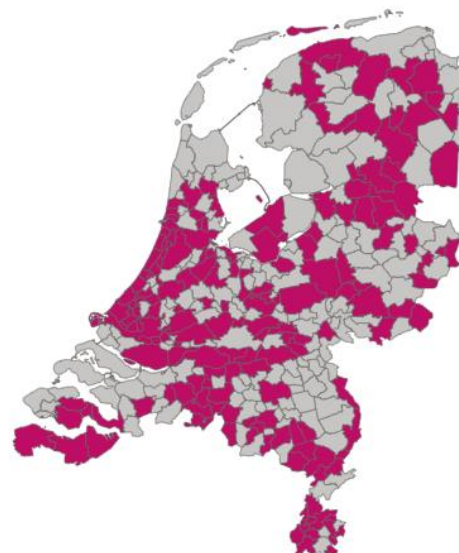
Zoals aangegeven richt het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid zich sinds dit jaar niet alleen op eenzaamheid onder 75-plussers maar op eenzaamheid onder de gehele populatie. Om die reden hebben we de vragen in de enquête waar relevant aangepast zodat zij betrekking hebben op de gehele bevolking en niet alleen op ouderen. Vanaf dit jaar is de volgende vraag definitief toegevoegd aan de vragenlijst: *“Heeft uw gemeente in de lokale aanpak aandacht voor een van de volgende doelgroepen?”* De doelgroepen zijn onder meer ouderen, mensen met een migratieachtergrond en LHBTIQ+-personen. Aan de hand van interviews met het ministerie van VWS, adviseurs en gemeenten hebben we nog kleine wijzigingen doorgevoerd ter verduidelijking van de vragenlijst.

3.2 Response rate hoger dan vorig jaar

De response rate is net als vorig jaar hoog. Van de 262 gemeenten die in 2023 zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de benchmark Eén tegen eenzaamheid, hebben

174 respondenten de vragenlijst ingevuld. Daarmee is het responspercentage 66%. In 2022 was eenzelfde aantal gemeenten uitgenodigd om de benchmark in te vullen en waren er 162 gemeenten die de vragenlijst hadden ingevuld (62%). Het jaar daarvoor, in 2021, hadden 110 gemeenten de benchmark ingevuld.

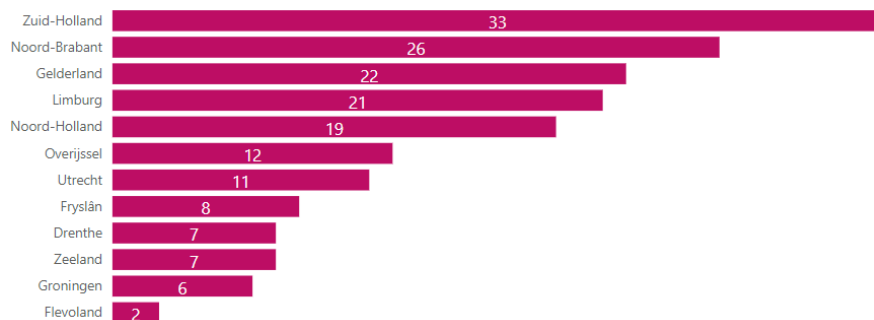
Figuur 1. Landelijke spreiding ingevulde enquêtes

In figuren 2 en 3 is een overzicht te zien van de spreiding van de respons, verdeeld over de provincies. De response is verspreid over heel Nederland.

Let op, per vraag kan de respons lager uitvallen, omdat respondenten de mogelijkheid hebben om een vraag over te slaan.

Figuur 2. Respons naar provincies

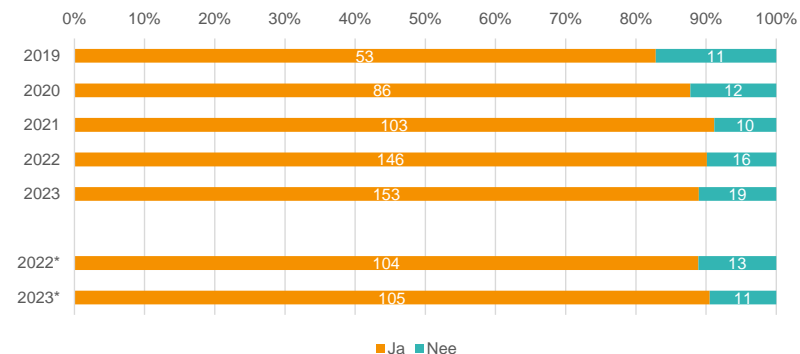
3.3 Actielijn 1: Signaleren en bespreekbaar maken

De eerste actielijn gaat over hoe gemeenten eenzaamheid onder de aandacht brengen en wat de gemeenten doen om eenzaamheid te signaleren.

Activiteiten aanvullend aan de landelijke campagne

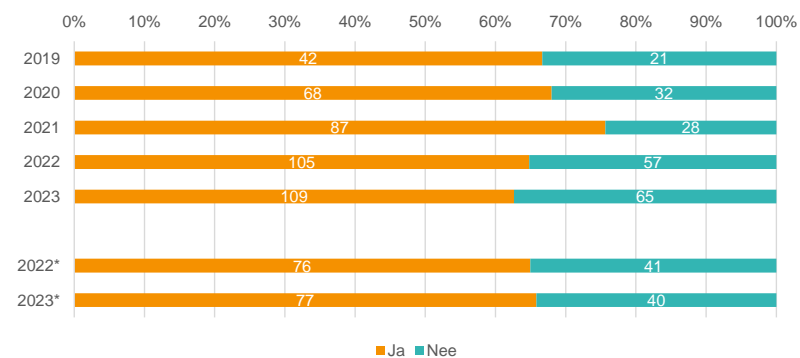
Figuur 3 laat zien dat 153 gemeenten (89%) in 2023 meedoen aan de landelijk Week tegen Eenzaamheid. In de vorige drie jaren was de deelname ook rond de 90%. De onderste twee rijen, gemarkeerd met een asterisk, verwijzen naar de 118 gemeenten die zowel in 2022 als 2023 hebben deelgenomen aan de benchmark. Van deze groep doet dit jaar één gemeente meer mee met de Week tegen Eenzaamheid. Ook in 2023 maakt een groot deel van de gemeenten gebruik van het landelijk communicatiemateriaal van de Week tegen Eenzaamheid (63%).

Figuur 3. Doet uw gemeente mee aan de landelijke Week tegen Eenzaamheid?

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

Figuur 4. Maakt uw gemeente gebruik van het landelijk communicatiemateriaal van de Week tegen Eenzaamheid?

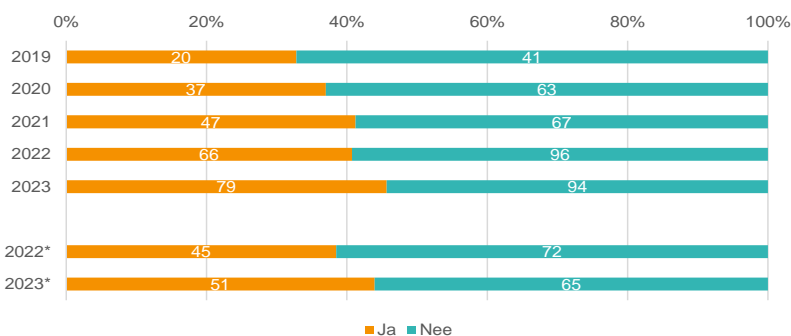

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

Toegankelijkheid en signaleringsnetwerk

Figuur 5 toont hoeveel gemeenten beschikken over een digitaal of telefonisch signaalpunt voor eenzaamheid dat voor iedereen toegankelijk is. In 2023 zijn dat 46% van de gemeenten. Indien we ons richten op gemeenten die zowel in 2022 als 2023 hebben meegedaan aan de benchmark (*), dan valt het op dat 6%-punt meer gemeenten een signaalpunt voor eenzaamheid hebben. In 67% van de gemeenten is er een netwerk van betrokken partijen aanwezig dat gericht is op eenzaamheid. Bij gemeenten die vorig jaar ook meededen aan de benchmark is het aandeel met 6%-punt gestegen.

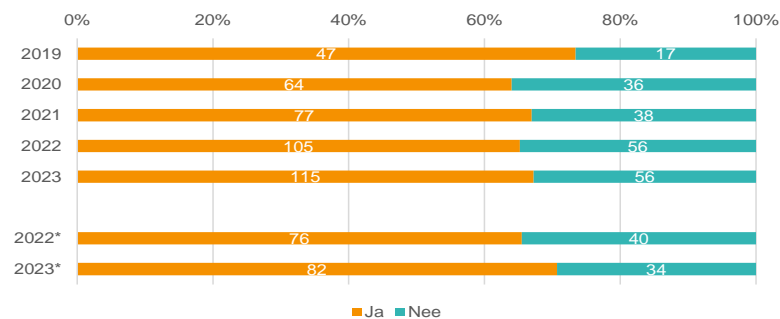
Figuur 5. Er is een digitaal/telefonisch signaalpunt voor eenzaamheid in uw gemeente, voor iedereen toegankelijk

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

¹ Het percentage van 79% inzet adviseurs is 5%-punt lager dan vorig jaar, maar is vrijwel gelijk gebleven als we alleen kijken naar gemeenten die zowel in 2022 als 2023 hebben deelgenomen aan de benchmark.

Figuur 6. Er is een (al dan niet digitaal) signaleringsnetwerk (mede) gericht op eenzaamheid met betrokken organisaties (bijvoorbeeld wijkteam, welzijnsorganisaties)

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

3.4 Actielijn 2: Doorbreken en duurzaam aanpakken

De tweede actielijn is gericht op het doorbreken van eenzaamheid onder ouderen. Naast de inhoudelijke pijlers stelt het ministerie van VWS hiervoor tools en adviseurs beschikbaar.

Gebruik van tools van het programma Eén tegen eenzaamheid

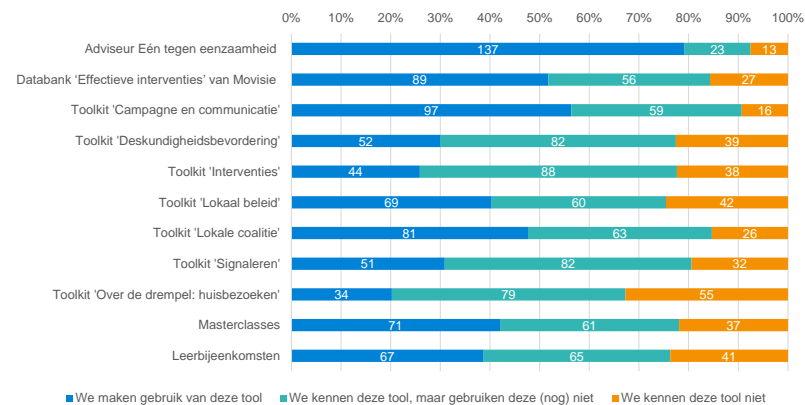
Figuur 7 toont in hoeverre gemeenten in 2023 gebruikmaken van ondersteuningsmiddelen die het ministerie van VWS in het kader van het verminderen en voorkomen van eenzaamheid ter beschikking heeft gesteld. 79% van de gemeenten maakt gebruik van de adviseurs Eén tegen eenzaamheid.¹ Het gebruik van de toolkits is verder gelijk gebleven of gestegen ten opzichte van 2022 (Figuur 7 toont alleen gegevens van 2023). Vooral populair is de toolkit 'Campagne en communicatie'.

Vorig jaar hadden we opgemerkt dat er minder gebruik werd gemaakt van de toolkits 'Interventies' en 'Deskundigheidsbevordering' en van de databank 'Effectieve interventies' van Movisie. Nu zien we een stijging in het gebruik van deze toolkits. Als we ons enkel richten op gemeenten die zowel in 2022 als in 2023 hebben meegedaan aan de benchmark, dan zien we dat het gebruik van de toolkits 'Interventies' en 'Deskundigheidsbevordering' allebei 11%-punt is gestegen ten opzichte van vorig jaar. Ook het gebruik van de databank van Movisie is onder deze groep met 5%-punt gestegen.

De toolkit 'Over de drempel: huisbezoeken' had in 2022 al weinig bekendheid (33% onbekend) en dat is ongeveer gelijk gebleven in 2023 (35% onbekend).² Het gegeven dat een gemeente geen gebruikmaakt van een specifieke toolkit betekent overigens niet dat de gemeente niets in dat kader verricht. 89% van de gemeenten legt bijvoorbeeld huisbezoeken af waarin het thema eenzaamheid aan bod komt (zie Figuur 14 in paragraaf 3.7), maar niet iedere gemeente maakt daarbij gebruik van de toolkit 'Over de drempel: huisbezoeken'.

² Onder gemeenten die zowel in 2022 als in 2023 hebben meegedaan aan de benchmark is het gebruik van de toolkit 'Over de drempel: huisbezoeken' met 9%-punt gestegen.

Figuur 7. In welke mate worden de volgende producten en diensten van het Actieprogramma Eén tegen eenzaamheid ingezet in uw gemeente?

3.5 Pijler 1: Bestuurlijk commitment

De pijler bestuurlijk commitment gaat over het politiek-bestuurlijke draagvlak voor de aanpak van eenzaamheid.

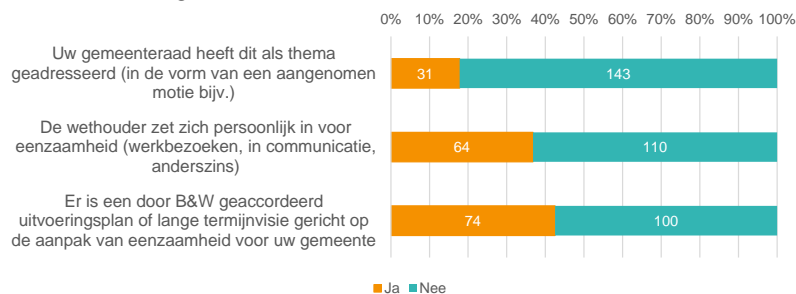
Bestuurlijk commitment

Het bestuurlijk commitment voor het thema eenzaamheid is iets verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Figuur 11 toont alleen de gegevens van 2023. 18% van de gemeenten heeft het thema eenzaamheid geadresseerd in de gemeenteraad (was 12% in 2022). In 2023 geeft 37% van de gemeenten aan dat de wethouder zich actief inzet om eenzaamheid te verminderen en te voorkomen (vorig jaar 34%). Van de gemeenten heeft 43% in 2023 een door B&W geaccordeerd uitvoeringsplan of langetermijnvisie gericht op de aanpak van eenzaamheid (vorig jaar ook 43%).

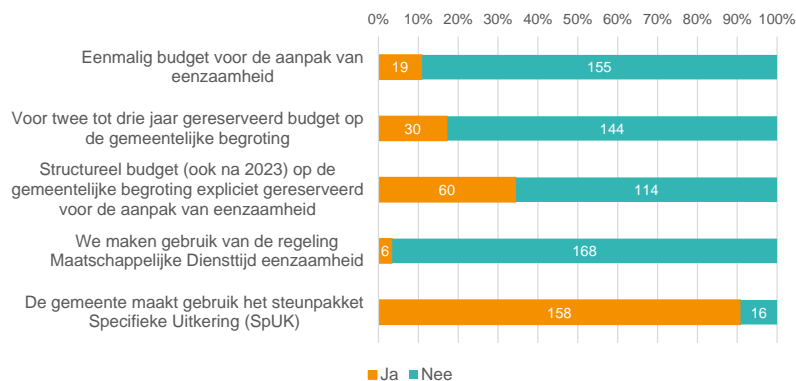

Wat betreft de financiering voor de aanpak van eenzaamheid (figuur 12) zien we dat 34% van de gemeenten structureel budget vrijmaakt voor de aanpak van eenzaamheid (was 37% in 2022). Sinds dit jaar kunnen gemeenten gebruikmaken van het steunpakket Specifieke Uitkering (SpUK) en 91% van de gemeenten doet dit ook.

Figuur 8. Wat beschrijft het bestuurlijke commitment ten aanzien van eenzaamheid het beste voor uw gemeente?

Figuur 9. Hoe is in uw gemeente de financiering voor de aanpak van eenzaamheid geregeld?

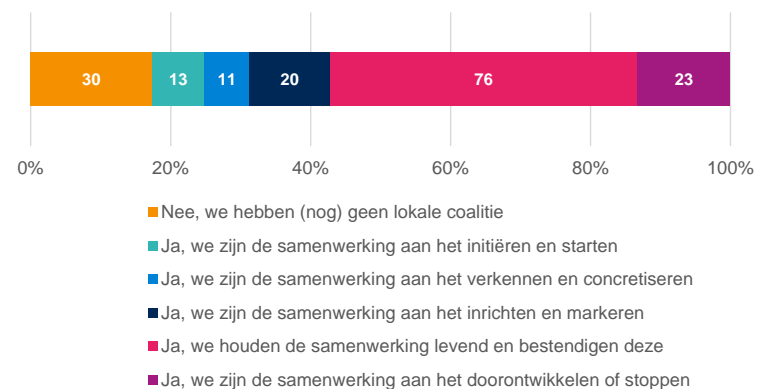
3.6 Pijler 2: Sterk netwerk

Pijler 2 gaat over het opzetten van een lokale coalitie of netwerk, wie daarbij betrokken zijn en wat hun rol daarbij is.

Een sterk netwerk

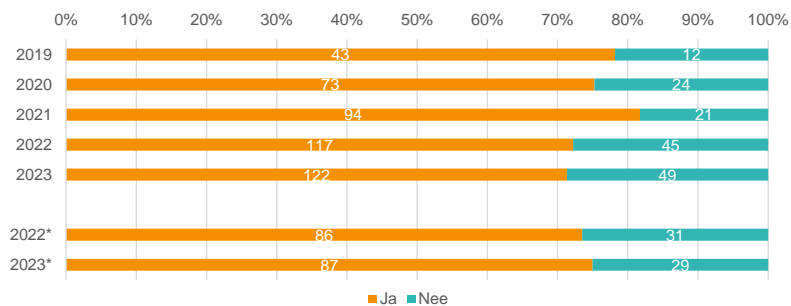
In 2023 geeft 83% van de gemeenten aan dat ze een lokale coalitie of netwerk hebben opgezet voor de aanpak van eenzaamheid en dat is vergelijkbaar aan 2022. Het grootste deel hiervan houdt deze samenwerking levend en bestendigt deze. 14% van de gemeenten is de samenwerking aan het initiëren of starten of aan het verkennen en concretiseren.

Figuur 10. Is er een lokale coalitie of lokaal netwerk opgezet in uw gemeente voor de aanpak van eenzaamheid

71% van de gemeenten stelt dat er een kartrekker is aangewezen om de coalitie of het netwerk te faciliteren (Figuur 11). Dit is het zelfde aandeel als vorig jaar, maar in 2021 had nog 82% van de gemeenten een kartrekker aangewezen.

Figuur 11. Is er een kartrekker aangewezen om de coalitie/het netwerk te faciliteren?

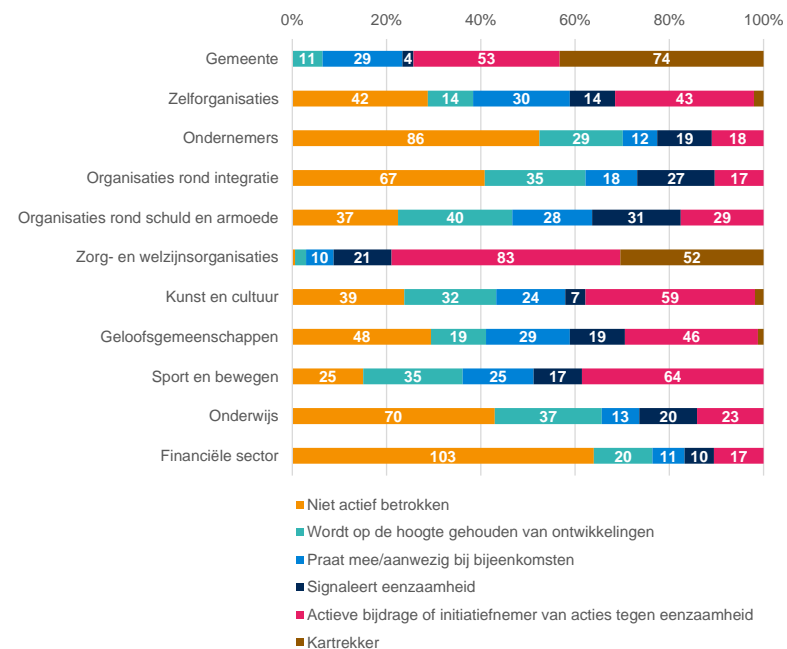
*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

Welke partijen dragen op welke manier bij aan het netwerk?

Figuur 12 toont de samenstelling van de lokale coalitie in 2023. Opmerkelijk aan de samenstelling is dat de coalities grotendeels leunen op zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten. Deze organisaties worden altijd betrokken in de lokale coalitie en zijn ook relatief vaak de kartrekker.

Het blijft voor gemeenten een uitdaging om ondernemers en de financiële sector actief bij het netwerk te betrekken.

Figuur 12. Samenstelling lokale coalitie

Noot: Getallen in rechthoeken zijn absolute aantallen. Bij zeer kleine rechthoeken zijn de getallen weggelaten.

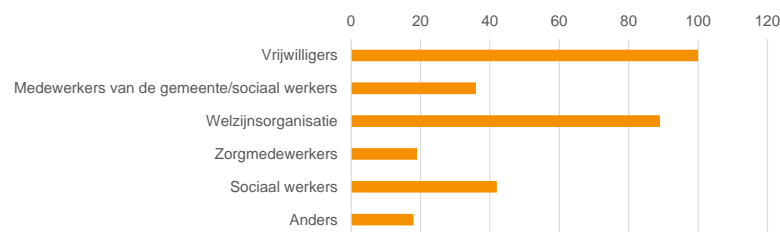
3.7 Pijler 3: Betrek mensen, eenzamen zelf

Pijler 3 gaat over het betrekken van mensen met eenzaamheid in het vormgeven van de lokale aanpak van eenzaamheid.

Actief opzoeken

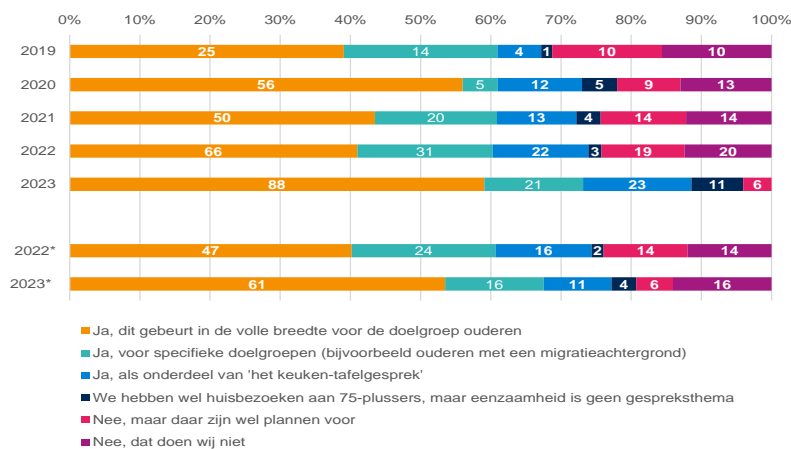
Net als voorgaande jaren worden de meeste huisbezoeken door vrijwilligers en door welzijnsorganisaties verricht (zie Figuur 13). Er is geen verschuiving te zien in de verhouding tussen deze groepen.

Figuur 13. Wie voert de huisbezoeken uit?

In 2023 brengt 89% van de gemeenten huisbezoeken aan 75-plussers waarbij eenzaamheid een gespreksthema is (Figuur 14). Wanneer we ons richten op de 118 gemeenten die zowel in 2022 als 2023 de benchmark hebben ingevuld, dan valt op dat eenzaamheid in steeds meer gemeenten besproken wordt tijdens de huisbezoeken aan 75-plussers.

Figuur 14. Vindt in uw gemeente een bezoek plaats aan 75-plussers, waarbij eenzaamheid (ook) een gespreksthema is?

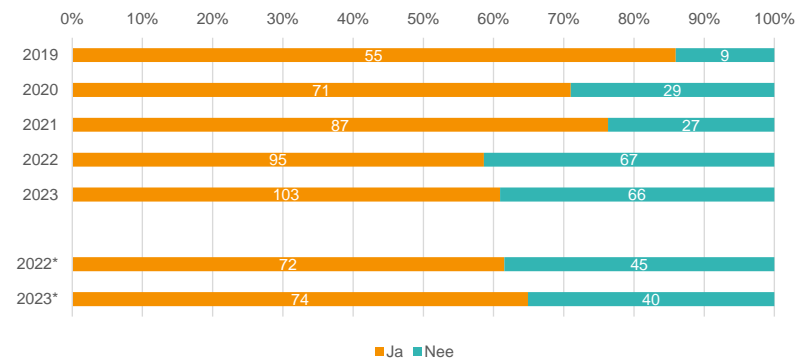

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

Betrokken bij organisatie en ontwikkeling van activiteiten en bij beleid

Eenzame mensen of hun vertegenwoordigers worden bij 61% van de gemeenten betrokken bij het beleid om eenzaamheid te verminderen en te voorkomen. Dit aandeel is nauwelijks veranderd ten aanzien van vorig jaar, maar in de jaren daarvoor werd de doelgroep relatief vaker betrokken in de lokale eenzaamheidsaanpak.

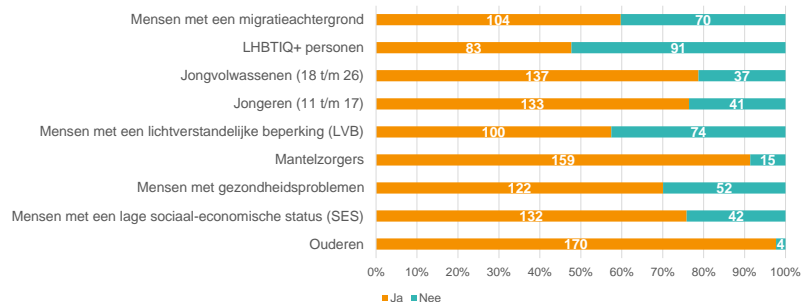
Figuur 15. Worden eenzame mensen of hun vertegenwoordigers betrokken bij het beleid om eenzaamheid te verminderen en te voorkomen?

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

Figuur 16 toont of gemeenten in hun lokale aanpak expliciet aandacht hebben voor specifieke doelgroepen. Vrijwel alle gemeenten hebben aandacht voor ouderen, maar ook een groot aantal gemeenten richt zich op mantelzorgers, jongvolwassenen, jongeren, mensen met een lage sociaaleconomische status en mensen met gezondheidsproblemen. Voor mensen met een migratieachtergrond en mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) of LHBTIQ+-personen geldt dat zij minder vaak specifieke aandacht ontvangen binnen de lokale aanpak. Dat wil overigens niet zeggen dat deze aandacht er niet is, maar dat gemeenten deze doelgroepen niet actief onderscheiden binnen de aanpak.

Figuur 16. Heeft uw gemeente in de lokale aanpak aandacht voor een van de volgende doelgroepen?

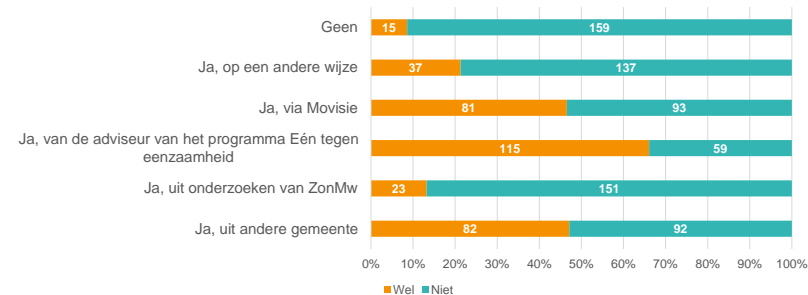
3.8 Pijler 4: Duurzame aanpak

De pijler over duurzame aanpak stimuleert gemeenten om zich te richten op bewezen effectief beleid.

Duurzaamheid van de aanpak van eenzaamheid

Figuur 17 toont op welke manier gemeenten in 2023 gebruikmaken van *best practices*. Slechts 9% van de gemeenten stelt dat zij geen gebruikmaken van best practices op het gebied van eenzaamheid. De best practices kunnen bijvoorbeeld worden aangedragen door adviseurs. We zien een daling in het gebruik van best practices die door ZonMw zijn ondersteund (13% in 2023, 34% in 2022). Aan de andere kant laten gemeenten zich in 2023 relatief vaak informeren over best practices door andere gemeenten (47%), terwijl dat in 2022 minder vaak gebeurde (34%).

Figuur 17. Maakt uw gemeente gebruik van *best practices* op het gebied van eenzaamheid?

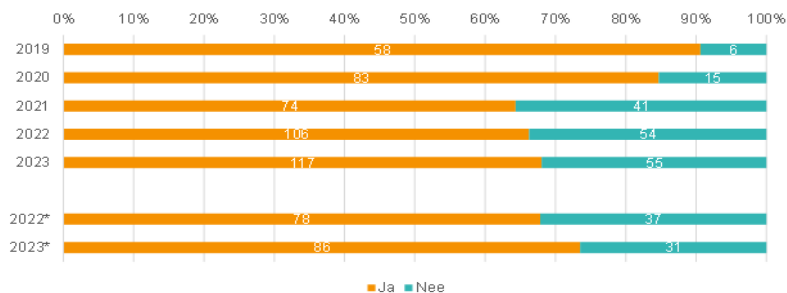
3.9 Pijler 5: Monitoring en evaluatie

Een goede monitoring en evaluatie van eenzaamheid is cruciaal om te bepalen hoe de lokale aanpak van eenzaamheid eventueel verbeterd kan worden.

Monitoring en evaluatie (intern)

Het aandeel gemeenten dat het eenzaamheidsbeleid monitort en evalueert was van 2019 naar 2020 flink gedaald, maar sinds die tijd neemt het aandeel weer langzaam toe. Dit blijkt ook als we kijken naar gemeenten die vorig jaar en dit jaar hebben deelgenomen aan de benchmark.

Figuur 18. Stelling: de gemeente monitort en evalueert de activiteiten en projecten gericht op het doorbreken van eenzaamheid

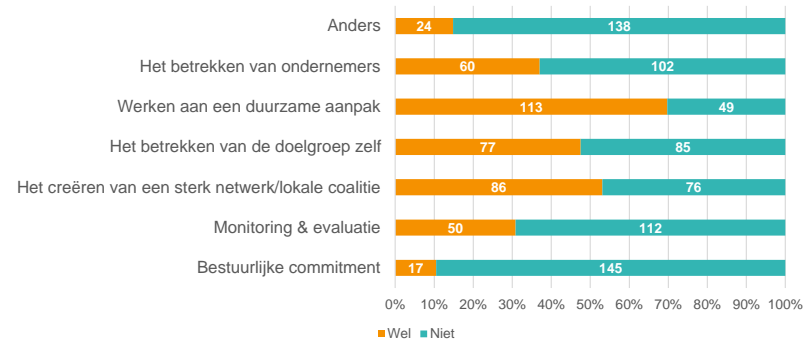

*Selectie van gemeenten die in 2022 én 2023 hebben meegedaan aan de benchmark.

3.10 Uitdagingen en ondersteuningsbehoeften

Onder gemeenten is ten opzichte van vorig jaar een verschuiving te zien in wat zij het vaakst noemen als de grootste uitdaging en ondersteuningsbehoefte in de aanpak van eenzaamheid. Figuur 19 toont de grootste uitdagingen van 2022 en Figuur 20 van 2023. In 2022 (en de jaren daarvoor) was de grootste uitdaging het “werken aan een duurzame aanpak” (70% in 2022, 57% in 2023). In 2023 wordt echter het “betrekken van de doelgroep zelf” het vaakst genoemd als de grootste uitdaging en ondersteuningsbehoefte (49% in 2022, 71% in 2023). Deze verschuiving zien we ook terug als we enkel kijken naar gemeenten die zowel in 2022 als 2023 hebben deelgenomen aan de benchmark. Wellicht vormt het “betrekken van de doelgroep zelf” dit jaar de grootste uitdaging omdat de doelgroep van het actieprogramma in 2023 is verbreed van ouderen naar de gehele populatie. Verder blijft het “creëren van een sterk netwerk/lokale coalitie” voor veel gemeenten een grote uitdaging. In 2023 wordt het “betrekken van ondernemers” en “monitoring en evaluatie” vaker als grote uitdaging genoemd dan in 2022. Vrijwel geen van de gemeenten ziet “bestuurlijke commitment” als grote uitdaging en ondersteuningsbehoefte. In de toelichting bij de categorie ‘Anders’ wordt in 2023 bij 13 van de 35 keer aangegeven dat een gebrek aan ambtelijke kracht een belangrijke uitdaging vormt.

Figuur 19. Wat vormen de grootste uitdagingen en ondersteuningsbehoeften in de aanpak van eenzaamheid in uw gemeente (2022)?

Figuur 20. Wat vormen de grootste uitdagingen en ondersteuningsbehoeften in de aanpak van eenzaamheid in uw gemeente (2023)?

